

ERGENLERİN SANAL ZORBALIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

AN INVESTIGATION OF ADOLESCENTS' CYBERBULLYING ACCORDING TO SOME VARIABLES

Mustafa PAMUK*

Bünyamin BAVLI**

Özet: Bu araştırmada ergenlerin sanal zorbalıklarının öz-anlayış düzeylerine, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri, İstanbul'da liseye devam eden 169'u kız, 188'i erkek toplam 357 ergenden sağlanmıştır. Araştırmada ergenlerin sanal zorbalıklarını belirlemek amacıyla Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2011) tarafından geliştirilen siber zorbalık ölçeği; öz-anlayış düzeylerini belirlemek amacıyla Türkçeye Deniz, Kesici ve Sümer tarafından uyarlanan öz-anlayış ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin sanal zorbalıklarının öz-anlayış düzeylerine ($F=.158$, $p>.05$) ve sınıf düzeyine ($F=2,350$, $p>.05$) göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, cinsiyete ($t= -2,011$, $p<.05$) göre ise erkeklerin lehine anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur. Araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda tartışma yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanal Zorbalık, Ergenler, Öz-anlayış.

Extended Abstract: In a rapidly developing world, even though positive relations between people have been going on increasing parallel to development, there have been negative relations that cannot be ignored. This negative relations increasing rapidly between adolescents occurs as bullying.

Today, in parallel with the development of technology a new type of bullying has emerged: Cyber bullying .Cyber bullying is the new face of bullying. It has been

* Arş.Gör., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, mustafapamuk@firat.edu.tr

** Öğretmen, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Bayrampaşa Oğuzhan Ortaokulu, bunyaminbavli@gmail.com

defined differently by various people. Willard (2005) defined cyber bullying as using the internet and other communication tools, intentionally sending harmful and unpleasant messages or photos to others. Smith et al (2008) defined cyber bullying as using electronic communication tools intentionally and in a damaging way to the persons that cannot preserve himself from others. Cyberbullying is defined as "harassing others by sending harmful or offensive messages through information and communication tools (Patchin and Hinduja, 2006). Arıcak (2009) defined cyber bullying as in order to harm other people, repeated and supporting hostile behaviors created by e-mail, cell phone, pager, short message service and involving the use of information and communication technologies such as web sites deliberate, by an individual or a group of people.

Self-compassion was studied in this research as another factor. Self-compassion is defined as in cases of pain and failure without criticizing himself, treating himself thoughtful and insightful, perceiving negative experiences as a part of his life, seeking rational solution ways much more than standing on the negative emotions and thoughts (Neff, 2003). There are three basic components of self-compassion. These components, a. self-kindness (being very very insightful instead of being critical to oneself, b. sense of common humanity (seeing his own experiences as an experiences of all people instead of as an individual experience), and c. mindfulness, (balancing negative feelings by escaping from excessive identification).

When the effects of cyber bullying on its victims are taken into consideration, how serious psychological problems caused by cyber bullying are seen and the negative results make it necessary to investigate all aspects of cyber bullying. When looked at the researchers on how cyber bullying have effects on cyber victims, it is discussed in many ways. However, few studies of this type on individuals engaged in cyber bullying. In this respect, it is thought that it is important to provide psychological supports on what the reasons are that push individuals to the cyber bullying, what the feelings and thoughts are that exhibit cyber bullying behavior. In this case, it is thought that it is important to define what cyber bullies' feelings and thoughts are about themselves and their environment. In this study, people's feelings and thoughts about themselves in another words self-compassion and adolescents who have self-compassion at different levels and their cyber bullying situations are examined. Furthermore, in the study it is examined that if adolescents cyber bullying levels differentiate according to gender and grade level.

The study group of the research consists of 357 adolescents who are studying at high school in spring semester of 2011-2012 in İstanbul. The 169 adolescents (47.4%) are

female and 188 (52.6%) are male. Working group of adolescents aged between 15-21 (mean = 16.6, SD = 1.2). Furthermore, 98 of adolescents (%27,5) are participated in the survey continue to ninth grade, 82 of adolescents (%23) continue to tenth grade, 93 of adolescents (%26,1) continue to eleventh grade and 84 of adolescents (%23,4) continue to twelfth grade. In the research, to define the cyber bullying of adolescents, the scale of cyber-bullying developed by Arıcak, Kınay and Tanrikulu (2011) was used; to define self-compassion level, the scale of self-compassion which was adopted to Turkish language by Deniz, Kesici and Sümer was used.

In this research, self-compassion levels of students were defined as medium and high by taking into consideration the mean and standard deviation values of points obtained from the scale of self-compassion. Students' average scores on the scale self-compassion is 65.8, while the standard deviation is 14.4. One standard deviation below the average point indicates low self-compassion, one standard deviation above the average point indicates self-compassion. In this study, those under the average level of 51 is called low level self-compassion, between 52-80 is called medium level self-compassion, scores above 81 is called as high level self-compassion. To analyze the data in the research, percentage, frequency, mean, standard deviation, one-way analysis of variance and t test were used.

When adolescents' cyber bullying is examined according to self-compassion ($F=.158$, $p>.05$) and grade level ($F=2.350$, $p>.05$), there were not significant differences but according to gender ($t=-2,011$, $p<.05$) a significant difference was obtained. According to the analysis obtained as a result of gender differences male adolescents ($\bar{X}=39,4$, $Ss=19,5$) were more cyber bully than female adolescents ($\bar{X}=35,4$, $Ss=18,1$).

In this research, a significant difference was not found between cyber bullying and self compassion. There is no research related to self compassion of adolescents in context of cyber bullying. In this regard, the study is thought to be important to related literature. When the literature is examined victims that had been subjected to cyber bullying experience like exclusion, disrespect, threatened, ridiculed (Patchin&Hinduja, 2006) and have serious problems like sadness, anger, anxiety, academic failure, absenteeism, loneliness, low self-esteem, suicide (Beran & Li, 2005; Hinduja&Patchin, 2009; Raskauskas&Stoltz, 2007; Willard, 2007, cited in Peker et al., 2012). A lot of studies examined the effects of cyber bullying on the cyber victims in many ways. However, few studies examined the effects of cyber bullying on individuals engaged in cyber bullying. In this context, it is thought to be important to define the reasons that push people to the cyber bullying and feelings and thoughts

of cyber bullies about themselves to provide them psychological support. Furthermore, if the reasons that push persons to the cyber bullying and individuals' self-feelings and thoughts about themselves may be defined, based on these informations preventive guidance can be offered, especially for young people. In this context, it is thought to be important to define adolescents' feelings, thoughts and behaviors about themselves and their environment. In this study, adolescents' cyber-bullying was examined according to self-compassion. Self-compassion is that a person sees the negative experiences as a part of his life and instead of focusing negative feelings and thoughts, she/he searches sensible solutions (Neff, 2003). In this context, self-compassion of individuals engaged in cyber bullying can be done in the future experimental studies to develop to defeat behaviors to cyber bullying. Because according to Deniz et al.(2008) to save people from negative emotions and to make their lives more livable and more understandable, it is necessary to develop their self-compassion. Because compassion requires be sensitive to others' suffering to be aware of the suffering of others, not to be disconnected and the ignored about anguishes and sufferings of other people, to be compassionate to others, the desire to alleviate the afflictions, to understand ones who fail and make mistakes without judging.

Key Words: *Cyber bullying, Adolescents, Self-compassion.*

GİRİŞ

Hızla gelişen dünyada, gelişimin paralelinde insanlar arasında olumlu ilişkiler artmaya devam etse de göz ardı edilemeyecek kadar da olumsuz ilişkiler hızla artmaktadır. Bu olumsuz ilişkiler son dönemlerde özellikle gençler arasında hızla artmaktadır. Gençler arasında artan bu olumsuz ilişkiler genellikle zorbalık olarak ortaya çıkabilmektedir.

Araştırmacılar arasında zorbalığın tanımıyla ilgili tam bir birlik yoktur. Kimileri zorbalığı diğerlerine yönelik kasıtlı saldırgan davranışlar olarak tanımlarken, kimileri bu tür davranışların zorbalık olarak kabul edilmesi için düzenli olarak tekrar edilmiş olması gerektiğini ifade etmektedir (Griffin ve Gross, 2004). Olweus'a (1997) göre bir kişi, diğer bir kişi veya kişiler tarafından kasıtlı, tekrarlı ve en azından bir süre devam eden olumsuz davranışlarla karşı karşıya bırakılıyorsa bu kişinin zorbalığa uğradığı söylenebilir. Pişkin (2002) zorbalıkla ilgili bir derleme çalışmasında, zorbalığın çeşitli tanımlarını vermekte ve bu tanımlarda bulunan ortak noktaların altını çizmektedir. Bunlar a) zorbalık, bilinçli ve kasıtlı olarak yapılan ve kurbanı fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacı güden söz ve eylemleri içerir, b) zorbalığın

belli bir süre tekrarlanma özelliği vardır, c) kurban kendini koruyamayacak ve savunamayacak durumdadır, ç) zorbalık eylemlerini bireysel ya da grupla yapabildikleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler, d) zorbalık, bu tür eylemlerinden dolayı genellikle kendilerine çıkar sağlayabilirler.

Zorbalığın yeni yüzü olan sanal zorbalığı, Willard (2005) internet ve diğer iletişim araçlarını kullanarak başkalarına kasıtlı şekilde zararlı ve hoş olmayan mesajlar veya fotoğraflar gönderilmesi; Smith ve ark. (2008), kendisini kolayca koruyamayacak kişilere karşı elektronik iletişim araçlarının kasıtlı ve zarar verici şekilde bir kişi veya grup tarafından kullanılması; Patchin ve Hinduja (2006), bilgi ve iletişim araçları vasıtasıyla zararlı ve kısıtlayıcı mesajlar yollayarak diğerlerini taciz etme; Arıca (2009) ise genel olarak diğer kişilere zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi ve web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren; kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca davranışları destekleyen davranışlar olarak tanımlanmıştır.

İnternetin eğitim-öğretim başta olmak üzere pek çok alanda sağladığı yararlar tartışılmazdır. Bununla birlikte her teknolojik gelişmede yaşandığı gibi görünen yararların yanı sıra teknolojinin kötüye kullanılmasından kaynaklanan sorunlar da ortaya çıkmaktadır. İnternet, cep telefonu, kısa mesaj servisi gibi iletişim araçları günlük yaşamı kolaylaştırmalarının yanında kötü niyetli kullanıcıların ellerinde diğer insanlara zarar veren araçlara dönüşmektedir. İsimli çağrılar, gizli kimlikle gönderilen yararsız e-postalar, hakaret ve tehdit içeren, bir kişi ya da grubu karalamak için e-posta ya da kısa mesajlar ile yayılan ses, görüntü ve metinler, virüslü e-postalar, tüm bu zararlı eylemlerin sanal zorbalık adı altında tanımlanmasına neden olmuştur (Ybarra et al., 2007; Arıca, 2009, akt. Sarak, 2012).

Genç sanal zorbalıkların kurbanlarını uzaktan taciz edebilmesine olanak veren iki ana elektronik aygıt vardır. Bu aygıtlardan birincisi olan bilgisayarla zorba gençler kurbanlarına, taciz iletileri yollayabilmekte, müstehcen içerikler, aşağılayıcı ve kötüleyici iletiler gönderebilmekte veya küçük düşürücü içerikleri yayabileceği web siteleri kurabilmektedirler. İkinci aygıt olan cep telefonu ile zorba gençler kurbanlarına taciz mesajları gönderebilmektedirler (Patchin ve Hinduja, 2006).

Alanyazın incelendiğinde, sanal zorbalığın özellikle gençler arasında yaygın olduğu görülmektedir. Ergenlerin son yıllarda akranlarıyla internet temelli

iletişim araçlarıyla iletişim kurmaları artmıştır. Ergenler zamanlarının önemli bir kısmını, internet temelli sosyal ağları kullanarak hem tanıdık akranlarıyla hem de yabancılarla iletişim kurmaya ayırmaktadırlar (Gross, Juvonen ve Gable, 2002). Bazı ergenler internetteyken saldırgan davranışları rahatlıkla gösterebildikleri için kendilerini daha güvende hissetmektedirler. Örneğin; yüz yüze doğrudan söyleyemediği yaralayıcı sözleri, internetteyken rahatlıkla söyleyebilmektedirler (Lenhart, Madden ve Hitlin, 2005). Patchin ve Hinduja (2006) sanal zorbalıkta da güç dengesizliğinin bulunduğunu, ancak bu güç dengesizliğinin fiziksel güç veya sosyal statü açısından üstünlüğü değil teknolojiyi daha etkin kullanmayı içerdiğini ileri sürmektedir. Sanal zorbalığa maruz kalan bireyler, bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmektedir. Sanal zorbalığa maruz kalan bireylerde düşük öz saygı, üzüntü, hayal kırıklığı, psikosomatik belirtiler, okul devamsızlığı, toplumsal uyum bozukluğu, okul korkusu, akademik başarısızlık, yalnızlık, anksiyete, depresyon, teknoloji kullanmaktan kaçınma ve intihar gibi ciddi sorunlar görülmektedir (Bargh ve McKenna, 2004; Campell, 2005; Tritt ve Duncan, 1997; Ybarra ve Michell, 2004, akt. Ayas ve Horzum, 2011).

Sanal zorbalık çeşitli değişkenlere göre incelenmektedir. Sanal zorbalığın cinsiyete göre incelenmesine ilişkin yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Bazı araştırmalarda erkeklerin kadınlardan daha fazla zorbalık yaptığı tespit edilirken (Ang ve Goh, 2010; Arıçak ve diğ., 2008; Dilmaç, 2009; Li, 2006; Erdur-Baker ve Kavsut, 2007; Çifçi, 2010) bazı araştırmalarda erkeklerle kadınların arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006; Slonje ve Smith, 2008; Ybarra ve Mitchel, 2004) Bazı çalışmalarda ise kadınların sanal zorbalığı erkeklerden daha fazla yaptığı bulunmuştur (Keith ve Martin, 2005).

Sanal zorbalığın çalışıldığı diğer bir değişken ise sınıf düzeyidir. Sanal zorbalığın sınıf düzeyine göre incelenmesine ilişkin yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Özdemir ve Akar (2011) yaptıkları çalışmada sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayas ve Horzum (2012), ilköğretim öğrencileriyle (6., 7. ve 8.sınıf) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin sanal zorbalık durumlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığını ve bu farklılığın sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı yönündedir. Williams ve Guerra (2007) yaptıkları çalışmada da sanal zorbalık durumlarının sınıf düzeyine göre değiştiğini bulmuşlardır. Kowalski ve Limber (2007) de yaptıkları çalışmada sınıf düzeyinin artmasıyla sanal zorbalık yapmanın arttığını bulmuşlardır.

Bu araştırmada çalışılan bir diğer faktör ise öz-anlayıştır. Öz-anlayış, bireyin acı ve başarısızlık durumlarında kendini eleştirmeden, kendine özenli ve anlayışlı davranma, yaşadığı olumsuz deneyimleri yaşamının bir parçası olarak görme, olumsuz duygu ve düşüncelerin üstünde fazlaca durmaktansa mantıklı çözüm yolları arama olarak tanımlanmaktadır(Neff, 2003).Öz-anlayışın üç temel bileşeni vardır. Bu bileşenler, a. kendisine-şefkat(kişinin kendine karşı eleştirel olmaktan çok anlayışlı olması); b. ortak paydaşım (kişinin kendi deneyimlerini bireysel olmak yerine tüm insanların yaşadığı deneyimler olarak görmesi) ve c. Bilinçlilik (aşırı özdeşleşmeden kaçarak olumsuz duyguların dengede tutulması) olarak sıralanabilir. Bireyde öz-anlayış geliştiği zaman kendisi ile ilgili olumlu düşünceler gelişir ve olumsuz düşüncelerin etkisi hafifler. Bununla beraber karşılaştığı olumsuz durumlardan kendisine tecrübe edinir (Neff, 2003a; Neff, 2003b; Neff, Hsieh ve DeJitterat, 2005, akt. Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009).

Öz-anlayış literatürde yeni bir kavram olmasına karşın kişilik özellikleri (Neff, Rude ve Kirkpatrick, 2007), duygusal zeka (Heffernan ve ark., 2010), sosyal anksiyete (Werner ve ark.,2012), öz saygı ve iyi oluş (Neff, 2011; Neff ve Vonk, 2009), öz yeterlik (İskender, 2009), akademik hedefler ve başarısızlıkla mücadele(Neff, Hsieh ve DeJitterat, 2005), tükenmişlik (Ringebach, 2009), ruminasyon(Raes, 2010), depresyon, anksiyete, stres (Allen ve Leary, 2010;Deniz ve Sümer, 2010; Raes, 2010), internet bağımlılığı (İskender ve Akın, 2011) ve değer tercihleri (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009) gibi değişkenlerle çalışıldığı görülmektedir. Fakat yapılan literatür taramasında öz-anlayışın sanal zorbalıkla çalışıldığına ilişkin araştırmaya rastlanılmamıştır.

Sanal zorbalığın mağdurlar üzerindeki etkileri dikkate alındığında, sanal zorbalığın çok ciddi psikolojik etkilere neden olduğu görülmekle beraber ortaya çıkan bu olumsuz etkiler, sanal zorbalığın her yönüyle araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Araştırmalara bakıldığında sanal zorbalığın sanal mağdur olan bireylere olan etkilerinin birçok açıdan ele alındığı görülmektedir. Ancak sanal zorbalık yapan bireylere ilişkin bu tarz çalışmalar azdır. Bu açıdan bireyleri sanal zorbalığa iten sebeplerin belirlenmesinin yanında sanal zorbalık yapan bireylerin kendine yönelik duygu ve düşüncelerinin de belirlenmesinin bu tip kişilere gerekli psikolojik yardımların sağlanması adına önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan sanal zorbalık yapan bireylerin hem kendisine hem de çevresine yönelik duygu, düşünce ve davranışlarının belirlenmesinin önemli olduğu

düşünülmektedir. Bu araştırmada ise bireyin kendine yönelik duygu ve düşüncelerinden biri olan öz-anlayışa farklı düzeyde sahip olan ergenlerin sanal zorbalık durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmada ergenlerin sanal zorbalıklarının cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2011-2012 bahar döneminde İstanbul'da liseye devam eden 357 ergen oluşmaktadır. Bu ergenlerden 169'u (%47,4)kız, 188'i (%52,6) erkektir. Çalışma grubundaki ergenlerin yaşları 15-21 (\bar{X} =16,6, S_s =1,2) arasında değişmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan ergenlerden 98'i (%27,5) dokuzuncu sınıfa, 82'si (%23)onuncu sınıfa, 93'ü (%26,1) onbirinci sınıfa ve 84'ü (%23,4) onikinci sınıfa devam etmektedirler.

Veri Toplama Araçları

Öz-Anlayış Ölçeği

Öz-Anlayış Ölçeği (Self-Compassion Scala): Öz-anlayış ölçeğinin (ÖZAN) orijinali 26 maddeli olup 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte, belirtilen durumla ilgili olarak "Hemen hemen hiçbir zaman=1" ve "Hemen hemen her zaman=5" şeklinde 5'li likert tipi bir ölçekle cevaplayanlardan ne kadar sıklıkla hareket ettiklerini derecelendirmeleri istenmektedir. Neff (2003b) tarafından geliştirilen Öz-anlayış ölçeğinin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Deniz ve ark.(2008) tarafından yapılmıştır. Türkçeye uyarlanan öz-anlayış ölçeği'nin orijinalinden farklı olarak ölçeğin tek boyutlu bir yapı gösterdiği bulunmuştur. Aynı zamanda ölçeğin Türkçe uyarlamasında, madde toplam korelasyonunda .30'un altında olan 2 tane madde ölçekten çıkartılarak toplam 24 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ayrıca iç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyonu .83 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada elde edilen Cronbach alfa katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur.

Öz-anlayış ölçeğinin ölçüt-bağıntılı geçerliğinde ise, ÖZAN ile benlik saygısı arasında $r=.62$; yaşam doyumu arasında $r=.45$; pozitif duygu arasında $r=.41$ ve negatif duygu arasında $r=-.48$ düzeyinde ilişkiler saptanmıştır.

Siber Zorbalık Ölçeği

Siber zorbalık ölçeği Arıcağ, Kınay ve Tanrıku(2011) tarafından geliştirilen 24 maddeden oluşan, dördlü (Hiçbir Zaman, Bazen, Çoğu Zaman, Her Zaman) skala üzerinden yanıtlanan bir ölçektir. Ölçekte öncelikle tüm maddeler için temel bileşenler analizi bağlamında açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Bileşen matrisi incelendiğinde tüm maddelerin tek faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu tek faktör toplam varyansın %50.58 'ini açıklamaktadır. Tek faktör altındaki maddelerin faktör yükleri .49 ile .80 arasında değişmektedir. Böylece ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu yargısına varılmıştır. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .95 olarak; test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ise .70 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada elde edilen Cronbach alfa katsayısı ise .97 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmada veri toplamak amacıyla toplam 357 ergene kişisel bilgi formu, öz-anlayış ölçeği ve siber zorbalık ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayara girilmiş ve daha sonra analiz edilmiştir. Öz-anlayış düzeyleri öğrencilerin öz-anlayış ölçeğinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri dikkate alınarak düşük, orta ve yüksek olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin öz-anlayış ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 65,8, standart sapması ise 14,4'dür. Ortalama puandan bir standart sapma aşağısı düşük öz-anlayışı, bir standart sapma yukarısı yüksek öz-anlayışı göstermektedir. Bu durumda ortalaması 51 altında olanlar *düşük*, 52-80 arasındaki puanlar *orta*, 81 üzeri puanlar *yüksek öz-anlayış* düzeyleri olarak isimlendirilmiştir.

Ergenlerin öz-anlayış düzeylerine göre sanal zorbalık durumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analiz kullanılmıştır. Ayrıca ergenlerin cinsiyetlerine göre sanal zorbalık durumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi; sınıf düzeylerine göre sanal zorbalık durumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde elde edilen verilerin araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Bulgular kısmında ilk olarak ergenlerin sanal zorbalıkları cinsiyete göre incelenmiş ve sonuçlar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ergenlerin Cinsiyetine Göre Sanal Zorbalıklarının İncelenmesine İlişkin t Testi Sonucu

	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t	p
Sanal zorbalık	Kız	169	35,4	18,1	-2,011	.044*
	Erkek	188	39,4	19,5		

p<.05*

Tablo 1 incelendiğinde, ergenlerin cinsiyetlerine göre sanal zorbalık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığa göre erkek ergenlerin puanlarının (\bar{X} =39,4, Ss=19,5), kız ergenlerin puanlarına (\bar{X} =35,4, Ss=18,1) göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Bulgular kısmında ikinci olarak ergenlerin sanal zorbalıkları sınıf düzeyine göre incelenmiş ve sonuçlar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Ergenlerin Sınıf Düzeylerine Göre Sanal Zorbalıklarının İncelenmesine İlişkin Varyans Analizi Sonucu

Bağımlı Değişken	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Sanal Zorbalık	Gruplar Arasında	2500,650	3	833,550	2,350	.072
	Gruplar İçinde	125230,565	353	354,761		
	Toplam	127731,216	356			

p<.05

Tablo 2 incelendiğinde, ergenlerin sınıf düzeylerine göre sanal zorbalık puan ortalamalarının farklılaşmadığı görülmüştür (F(3-353)=2,350, p>.05).

Bulgular kısmında üçüncü olarak ergenlerin özanlayış düzeylerine göre sanal zorbalık düzeylerine ait örneklem sayısı, ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiş ve Tablo-3'te verilmiştir.

Tablo 3: *Ergenlerin Özanlayış Düzeylerine Göre Sanal Zorbalık Düzeylerine Ait n, \bar{X} ve Ss Değerleri*

Bağımlı Değişken	ÖZAN	n	\bar{X}	Ss
Sanal Zorbalık	Düşük	67	36,5	18,6
	Orta	212	37,5	18,5
	Yüksek	78	38,7	21,8

Tablo 3 incelendiğinde düşük özanlayışa sahip ergenlerin sanal zorbalık puan ortalamasının 36,5 (Ss=18,6), orta özanlayışa sahip ergenlerin sanal zorbalık puan ortalamasının 37,5 (Ss=18,5), yüksek özanlayışa sahip ergenlerin sanal zorbalık puan ortalamasının 38,7 (Ss=21,8) olduğu görülmektedir.

Bulgular kısmında son olarak ergenlerin özanlayış düzeylerine göre sanal zorbalık puanları incelenmiş ve Tablo-4'te verilmiştir.

Tablo 4: *Ergenlerin Özanlayış Düzeylerine Göre Sanal Zorbalık Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Sanal Zorbalık	Gruplar Arasında	114,011	2	57,006		
	Gruplar İçinde	127167,205	354	360,501	.158	.854
	Toplam	127731,216	356			

$p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde, farklı öz-anlayış düzeylerine sahip öğrencilerin sanal zorbalık puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{(2-354)} = .158, p > .05$).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ergenlerin sanal zorbalıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesine ilişkin elde edilen bulgular ışığında tartışma süreci gerçekleştirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Ancak yapılan literatür taramasında ergenlerin sanal zorbalıklarının cinsiyet ve sınıf düzeyine göre incelendiğine rastlanılmasına karşın literatürde yeni bir kavram olan öz-anlayışla çalışıldığına ilişkin yurtiçi ve yurtdışı araştırmalara rastlanılmamıştır. Bu açıdan ergenlerin sanal zorbalıklarının öz-anlayışa göre incelenmesinden elde edilen sonuçların alanyazın açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ergenlerin sanal zorbalıklarının cinsiyete göre incelenmesinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık incelendiğinde erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha fazla sanal zorbalık yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç birçok araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir (Ang ve Goh, 2010; Arıca ve diğ., 2008; Borg, 1999; Boulton ve Underwood, 1992; Çifçi, 2010; Dilmaç, 2009; Erdur-Baker ve Kavsut, 2007; Eroğlu, 2011; Li, 2006; Özdemir ve Akar, 2011; Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012). Bazı araştırmalarda ise bu araştırmadan elde edilen bu bulgudan farklı olarak kızların daha fazla sanal zorbalık yaptıkları görülmektedir (Keith ve Martin, 2005). Bazı araştırmalarda ise cinsiyet açısından bir farklılığın olmadığı görülmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006; Slonje ve Smith, 2008; Ybarra ve Mitchel, 2004). Sanal zorbalık yapmanın erkeklerde daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde evde internete ulaşma imkânı olmayan erkeklerin bunu internet kafelerde telafi edebildiği, kızların bu imkânı erkekler kadar sahip olmadığı için erkeklerin kız öğrencilerden daha fazla sanal zorbalık yapma ve sanal zorbalığa maruz kalması gerçekleşmiş olabilir (Horzum, 2011).

Bu çıkarsama da dikkate alınarak erkeklerde sanal zorbalığın daha fazla olmasında, içinde yaşanan toplumun ve o topluma ait kültürün de etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın yapıldığı Türkiye dikkate alındığında, erkeklerin bilgisayar (%59) ve internet (%58,1) kullanımının kadınların

bilgisayar (%38,5) ve internet (%37) kullanımının daha fazla olduğu görülmektedir (TÜİK, 2012).

Ergenlerin sanal zorbalıklarının sınıf düzeyine göre incelenmesinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özdemir ve Akar (2011) da yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu araştırmadan elde edilen bu bulgudan farklı olarak Ayas ve Horzum (2012), ilköğretim öğrencileriyle (6., 7. ve 8.sınıf) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin sanal zorbalık durumlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığını ve bu farklılığın sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı yönündedir. Yurtdışında da bu araştırmadan elde edilen bu bulgudan farklı olarak sanal zorbalığın sınıf düzeyine göre farklılaştığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Williams ve Guerra (2007) yaptıkları çalışmada sanal zorbalık durumlarının sınıf düzeyine göre değiştiğini bulmuşlardır. Kowalski ve Limber (2007) de yaptıkları çalışmada sınıf düzeyinin artmasıyla sanal zorbalık yapmanın arttığını bulmuşlardır. Sınıf seviyesinin yükselmesiyle yani yaşın artmasıyla beraber, ergenlerin teknolojiyi kullanma becerileri artmakta ve sanal zorbalık araçlarına ulaşabilme olanakları artmaktadır.

Bu araştırmada farklı düzeyde öz-anlayışa sahip ergenlerin sanal zorbalık yapmalarına ilişkin olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ergenlerin sanal zorbalıklarının, öz-anlayışlarına göre incelenmesine ilişkin gerek yurtiçinde gerek yurtdışında yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan bu çalışmanın alanyazın için önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Araştırmalara bakıldığında sanal zorbalığın sanal mağdur olan bireylere olan etkilerinin birçok açıdan ele alındığı görülmektedir (Beran ve Li, 2005; Hinduja ve Patchin, 2009; Raskauskas ve Stoltz, 2007; Willard, 2007, akt. Peker ve ark., 2012). Ancak sanal zorbalık yapan bireylere ilişkin bu tarz çalışmalar azdır. Bu açıdan bireyleri sanal zorbalığa iten sebeplerin belirlenmesinin yanında sanal zorbalık yapan bireylerin kendine yönelik duygu ve düşüncelerinin de belirlenmesinin bu tip kişilere gerekli psikolojik yardımların sağlanması adına önemli olduğu düşünülmektedir.

Bireyleri sanal zorbalığa iten sebeplerle bu bireylerin kendine yönelik duygu ve düşünceleri belirlenebilirse, bu bilgiler ışığında özellikle gençler için önleyici rehberlik hizmeti sunulabilir. Sanal zorbalık yapan bireylere ilerde yapılabilecek öz-anlayışı geliştirmeye yönelik deneysel çalışmaların, bireylerin sanal zorbalık yapma davranışlarını yenmeleri adına yardımcı

olabileceği düşünülmektedir. Deniz ve ark. (2008)'a göre bireyleri olumsuz duygulardan kurtarmak ve hayatlarını daha yaşanılabilir ve daha anlaşılabilir hale getirmek için onların öz-anlayışlarını geliştirmek gerekir. Anlayış, diğerlerinin ızdıraplarına duyarlı olmayı, diğerlerinin acılarının farkında olmayı, bu ızdırap ve acılardan bağlantısız olmamayı ve sakınmamayı, diğerlerine şefkatli olmayı, diğerlerinin ortaya çıkan ızdıraplarını hafifletme arzusunu ve başarısız olan veya yanlış yapan kimseleri yargulamadan anlamayı içerir.

Ailelerin çocuklarıyla etkili bir iletişim içerisinde olmaları, sanal zorba ve sanal zorbalık mağduru olan çocuklara yardım açısından önemlidir. Çünkü sanal zorbalıkta, zorbalık kadar sıkıntılı olan bir durum çocukların böyle bir durumu ailelerine veya yetkililere bildirmemeleridir. Sanal zorbalığın, mağdurlarında intihara (Milliyet, 2012) kadar giden bir ruh haline sebep olması, bu konunun hem devlet hem okullar hem de aileler tarafından daha dikkatli şekilde incelenmesini ve bu konuda önlem alınmasını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- ALLEN A.B., LEARY M.R. (2010). "Self-compassion, Stress, and Coping", **Social and Personality Psychology Compass**, 4, p. 107-118.
- ANG P.R., GOH D.H. (2010). "Cyberbullying among adolescents: The role of affective and cognitive empathy, and gender", **Child PsychiatryHum Dev**, 41, p. 387-397
- ARICAK O.T. (2009). "Psychiatric Symptomatology as a Predictor of Cyberbullying Among University Students", **Eurasian Journal of Educational Research**, 34, p. 167-184.
- ARICAK T., SİYAHHAN S., UZUNHASANOĞLU A., SARİBEYOĞLU S., ÇIPLAK S., YILMAZ N., MEMMEDOV C. (2008). "Cyberbullying Among Turkish Adolescents", **Cyberpsychology&Behavior**, 11(3),p. 253-261.
- AYAS T., HORZUM M.B. (2011). "Exploring The Teachers' Cyber Bullying Perception In Terms Of Various Variables", **International Online Journal of Educational Sciences**, 3(2), p. 619-640.
- BORG M.G. (1999). "The Extent and Nature Of Bullying Among Primary and Secondary School Children", **Educational Research**, 41(2), p. 137-53.

- BOULTON M., UNDERWOOD K. (1992). "Bully/Victim Problems Among Middle School Children", **British Journal of Educational Psychology**, 62: p. 73-87.
- ÇİFÇİ S. (2010). "Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Sanal Zorbalık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DENİZ M.E., KESİCİ Ş., SÜMER A.S. (2008). "The Validity and Reliability Study of the Turkish Version of Self-Compassion Scale", **Social Behavior and Personality**, 36(9), p. 1151-1160.
- DENİZ M.E., SÜMER A.S. (2010). "Farklı Öz-anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete ve Stresin Değerlendirilmesi", **Eğitim ve Bilim**, C. 35, S. 158, ss. 115-127.
- DİLMAÇ B.(2009). "Cyberbullying: A Preliminary Report on College Students", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 9(3), ss. 1307-1325.
- DİLMAÇ B., DENİZ, M., DENİZ M.E. (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi", **Değerler Eğitimi Dergisi**, C. 7, S. 18, ss. 9-24.
- ERDUR-BAKER Ö., KAVŞUT F. (2007). "Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık", **Eğitim Araştırmaları**, 27, ss. 31-42.
- EROĞLU Y. (2011). **Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GROSS E.F., JUVONEN J., GABLE S. (2002). "Internet Use and Well-Being In Adolescence", **Journal of Social Issues**, 58, p. 75-90.
- GRIFFIN R.S., GROSS A.M. (2004). "Childhood Bullying: Current Empirical Findings and Future Directions for Research", **Aggression and Violent Behavior**, 9(4), p. 379-400.
- HEFFERNAN M., GRIFFIN Q., MCNULTY S.R., FITZPATRICK J.J. (2010). "Self Compassion And Emotional Intelligence In Nurses", **International Journal of Nursing Practice**, 16, p. 366-373.

- HORZUM M.B. (2011). "İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Eğitim ve Bilim**, 36(159), 56-68.
- KEITH S., MARTIN M.E. (2005). "Cyber-Bullying: Creating A Culture of Respect in A Cyber World", **Reclaiming Children and Youth**, 13, p. 224-228.
- LENHART A., MADDEN M., HITLIN P. (2005). "Teens And Technology, Youth Are Leading the Transition to a Fully Wired and Mobile Nation", Retrieved from <http://www.pewinternet.org/Reports/2005/Teens-and-Technology.aspx>.
- LI Q. (2006). "Cyberbullying In Schools: A Research Of Gender Differences" **School Psychology International**, 27(2), p. 157-170.
- İSKENDER M. (2009). "The Relationship between Self-Compassion, Self-Efficacy, and Control Belief about Learning in Turkish University Students", **Social Behavior and Personality**, 37(5), p. 711-720.
- İSKENDER M., AKIN A. (2011). "Self-Compassion and Internet Addiction", **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 10(3), p. 215-221.
- NEFF K.D. (2003a). "Self-Compassion: An Alternative Conceptualization of A Healthy Attitude toward Oneself", **Self and Identity**, 2(2), 85-102.
- NEFF K. D. (2003b). "The Development And Validation Of A Scale To Measure Selfcompassion", **Self and Identity**, 2(3), 223-250.
- NEFF K.D., HSIEH Y.P., DEJITTERAT K. (2005). "Self-Compassion, Achievement Goals, And Coping With Academic Failure", **Self and Identity**, 4, p. 263 -287.
- NEFF K.D., RUDE S.S., KIRKPATRICK, K.L. (2007). "An Examination Of Self-Compassion In Relation To Positive Psychological Functioning And Personality Traits", **Journal of Research in Personality**, 41, p. 908-916.
- NEFF K. D., VONK R. (2009). "Self-Compassion Versus Global Self-Esteem: Two Different Ways Of Relating To Oneself", **Journal of Personality**, 77, p. 23-50.
- NEFF K.D. (2011). "Self-Compassion, Self-Esteem, And Well-Being", **Social and Personality Psychology Compass**, 5(1), p. 1-12.

- OLWEUS, D. (1997). "Bully/Victim Problems In School: Facts And Intervention", **European Journal of Psychology of Education**, 12, p. 495-510.
- ÖZDEMİR M., Akar, F.(2011). "Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 17, 4, ss. 605-626.
- PATCHIN J.W., HINDUJA S. (2006). "Bullies Move Beyond The Schoolyard: A Preliminary Look At Cyberbullying", **Youth Violence and Juvenile Justice**, 4(2), p. 148-169.
- PEKER A., EROĞLU Y., ÇİTEMEL N. (2012). "Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 9(1), ss. 205-221.
- PİŞKİN M. (2002). "Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler Ve Alınabilecek Önlemler", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**, 2, ss. 531-562.
- RAES F. (2010). "Rumination And Worry As Mediators Of The Relationship Between Self-Compassion And Depression And Anxiety", **Personality and Individual Differences**, 48, 6, p. 757-761.
- RINGENBACH R.(2009). **A comparison between counselors who practice meditation and those who do not on compassion fatigue, compassion satisfaction, burnout and self-compassion**, Akron, The University of Akron, Unpublished Doctoral Dissertation.
- Sanal zorbalık ölüm getirdi. (16 Ocak 2012). Milliyet, <http://dunya.milliyet.com.tr/sanalzorbalikolumgetirdi/dunya/dunyadetay/16.01.2012/1489583/default.htm>, Erişim tarihi: 18 Temmuz 2012.
- Sarak Ö. (2012). **Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık**, İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- SLONJE R., SMITH P.K. (2008). "Cyberbullying: Another Main Type Of Bullying?", **Scandinavian Journal of Psychology**, 49, p. 147-154.
- SMITH P.K., MAHDAVI J., CARVALHO M., FISHER S., RUSSELL S., TIPPETT N. (2008). Cyberbullying: Its Nature And Impact In Secondary School Pupils", **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 49(4), p. 376-385.

- TÜİK (2012). “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880>, Erişim: 17.10.2012.
- WERNER K.H., JAZAİERİ H., GOLDIN P.R., ZIV M., HEIMBERG H.G., GROSS J.J. (2012). “Self-Compassion and Social Anxiety Disorder”, **Anxiety, Stress & Coping: An International Journal**, 25,5,p. 543-558.
- WILLARD N. (2005). “Educator’s Guide to Cyberbullying and Cyberthreats”, <http://www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>, Erişim: 15.03.2012.
- WILLIAMS K.R., GUERRA N.G. (2007). “Prevalence And Predictors Of Internet Bullying”, **Journal Of Adolescent Health**, 41, p. 14-21.
- YBARRA M.L, MITCHELL K.J. (2004). “Online aggressor/targets, aggressors, and targets: a comparison of associated youth characteristics”, **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 45, p. 1308-1316.